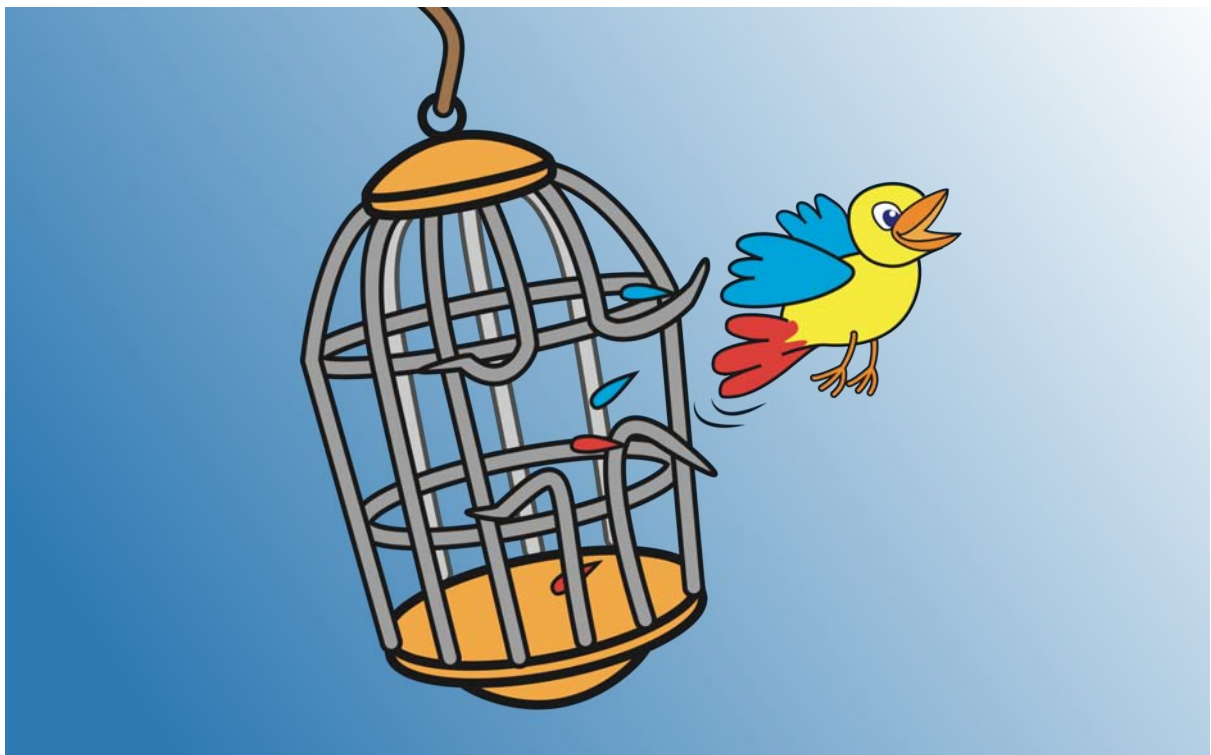

Gebrek aan autonomie -en zelfstandigheidsontwikkeling:
een reden tot uithuisplaatsing?

Charlotte Visch, 2024

Autonomie -en zelfstandigheidsontwikkeling

In deze tijd wordt veel gevraagd van kinderen en jongeren. Ook binnen de Jeugdzorg ligt de nadruk op de gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het kunnen ontwikkelen tot autonoom en zelfstandig mens is een topic binnen de Jeugdbescherming (JB). Helaas vind ik nergens de criteria of onderzoeksmethode die voor de JB helder maakt of een kind inderdaad autonoom en zelfstandig is of dat het kind slachtoffer is van beïnvloeding van volwassenen om hem/haar heen en papegaait wat daar gezegd/beweerd wordt. En juist binnen de Jeugdzorg is het van belang een open en heldere communicatie te hebben over deze begrippen en de wijze waarop JB tot bepaalde conclusies komt. Het heeft immers verstrekkende gevolgen voor een kind/jongere, wanneer JB bepaalt dat het ontbreken van voldoende autonomie en zelfstandigheid een reden is tot uithuisplaatsing.

In essentie kunnen we zeggen dat autonomie zich meer richt op de *vrijheid zelf keuzes te maken en op zelfsturing*, terwijl zelfstandigheid zich meer richt op de *feitelijke uitvoering van taken zonder afhankelijk te zijn van anderen*.

Autonomie. Zelf graag dingen willen beslissen en niet (steeds) moeten doen wat een ander wil of bedenkt. Daarbij is rust een vereiste.

Kinderen die veel zelf beslissen over hun leven (kamerinrichting, school, vriendjes, club, hobby, contacten) ervaren meer grip en zijn gelukkiger. Ervaren veel minder stress en zijn minder vaak ziek.

Stimuleren van autonomie van een kind

- Ontwikkel een basishouding
- Hanteer een autonomie-ondersteunende opvoedingsstijl
- Wees pedagogisch sensitief
- Stel het proces voorop
- Creëer een passend speelomgeving
- Stem je visie en handelen af

De psychologen Edward Deci en Richard Ryan, de grondleggers van de determinatietheorie, definiëren autonomie als een psychologische basisbehoefte van mensen om invloed te hebben op situaties waarmee ze worden geconfronteerd.

Autonome kenmerken

- Voor jezelf kunnen handelen en denken
- Je niet laten beïnvloeden door de mening van anderen
- Niet zomaar aannemen *wat* anderen zeggen
- Je hoofd boven het maaiveld durven uitsteken als dat is waar je in gelooft
- Nadenken over hoe jij zou willen leven en daar acties op ondernemen
- Veel bezig zijn met persoonlijke ontwikkeling en zelfreflectie
- Een hoge mate van zelfkennis en optimaal inzetten voor je eigen leven

- Een leven leiden op je eigen voorwaarden
- Kritisch blijven denken
- Vertrouwen in jezelf hebben
- Betere beslissingen kunnen maken
- Sterk in doelen stellen en bereiken

Autonomie voor een kind

Het recht om zelf te bepalen wat je doet. Als je respect hebt voor de autonomie voor het kind, wil dat zeggen dat je respect hebt voor wie het kind is, voor de eigenheid van het kind en wat het kind wil. Ruimte om zelf te kiezen en verantwoordelijkheid te nemen. Respect voor autonomie is belangrijk omdat kinderen (vanaf 6 jaar en voldoende intelligent) zonder druk of dwang van anderen beslissingen kunnen nemen over welke hulp zij wel of niet willen. Om te kunnen beslissen moet een kind voldoende informatie hebben.

Het werkt positief als je open met een kind praat, open staat voor diens mening en gedachten en bereid bent om van mening te veranderen. Vraag naar de mening van het kind, ook al wijkt die af van de jouwe. Zo ervaart het kind dat elke mening gehoord mag worden en dat argumenten en uitleg helpen om een mening aan een ander duidelijk te maken en dat mensen andere argumenten kunnen hebben.

Zelfstandigheid.

Prestatie-indicatoren voor zelfstandigheid

- Initiatief: het nemen van actie zonder continue begeleiding
- Besluitvaardigheid: het nemen van beslissing op basis van eigen inzicht en beoordeling
- Zelfmotivatie: het vinden van interne motivatie om te presteren zonder externe druk
- Verantwoordelijkheid: het nemen van verantwoordelijkheid voor resultaten en acties
- Probleemoplossing: het oplossen van uitdagingen en obstakels zonder voortdurende hulp van anderen

Om te bepalen in hoeverre een kind/jongere autonomie en zelfstandigheid heeft ontwikkeld, kun je onderstaande vragen stellen en/of laten invullen door school en ouders met betrekking tot autonomie:

- Op welk moment bedacht je voor jezelf iets om te doen?
- Wanneer en wie probeerde een keer jou van gedachten te doen veranderen? En bleef je bij je eigen standpunt? Was dat moeilijk?
- Heb je weleens iets/iemand geloofd, terwijl je later ontdekte dat het niet waar was?
- Heb je weleens iets gezegd of gedaan wat je echt heel belangrijk vond, terwijl anderen iets heel anders beweerden en je daardoor 'gek' of 'raar' vonden?

- Hoe wil je jouw leven als volwassene hebben? Welk beroep? Waar wil je wonen? Alleen of met iemand anders? Heb je nog dromen die je wilt verwezenlijken?
- Wat doe je om steeds meer over jezelf te weten en te leren: waar je van houdt, wat je wilt en niet wil? Denk je over jezelf na? Waarom jij je zo voelt en zo denkt en zo doet?
- Denk je dat je altijd zo zult blijven denken of kan daar verandering in komen?
- Hoe ziet jouw lievelingsleven eruit? Wat wil je *nu* anders?
- Waar ben je het helemaal niet mee eens?
- Durf je erop te vertrouwen dat je zelf goede ideeën hebt en oplossingen kunt bedenken in onbekende situaties?
- Ben je weleens van gedachten veranderd, omdat je een goed argument hoorde van een ander?
- Wat is het belangrijkste dat je in je leven wilt bereiken? En hoe ga je dat doen?

Om te bepalen in hoeverre een kind/jongere autonomie en zelfstandigheid heeft ontwikkeld, kun je onderstaande vragen stellen en/of laten invullen door school en ouders met betrekking tot zelfstandigheid

- Initiatief: neem je weleens initiatief om een spel te doen of iets te leren? Hoe doe je dat?
- Besluitvaardigheid: welke beslissing heb je weleens genomen tegen de waarschuwingen van anderen in, omdat je het gewoon heel belangrijk vond?
- Zelfmotivatie: kun jij jezelf er makkelijk toe zetten om te leren, te oefenen met bijvoorbeeld hockey/pianospelen etc.?
- Verantwoordelijkheid: wanneer je een fout maakt of een slecht cijfer haalt, ga je dan meteen te klagen over de leerkracht, dat de lesstof te moeilijk is of neem je het zoals het is en ga je er de volgende keer harder tegenaan?
- Probleemoplossing: vraag je snel hulp of probeer je problemen (met leerstof, vrienden) eerst zelf op te lossen?

